

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

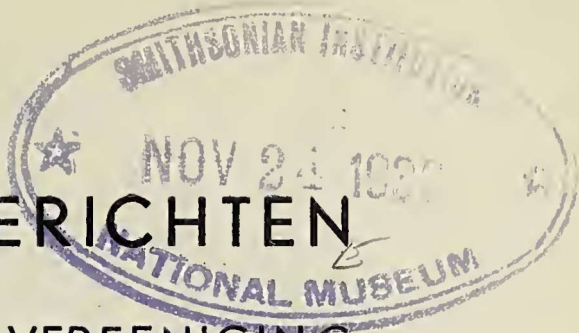
UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERL. ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 211.

Deel IX.

1ste September 1936.

Adres der Redactie :

H. COLDEWEY, „Nieuw-Veldwijk”, K 73, TWELLO.

INHOUD : Dr. D. C. Geijskes : Twee nieuwe kokerjuffer-soorten voor de Nederlandsche fauna. — Prof. Dr. W. M. Docters van Leeuwen : A new food-plant of *Papilio machaon* L. (with 1 figure). — Henry Beuret : *Lycaeides argyrognomon auctorum nec Bergstr.* in den Nederlanden (Lepidoptera, Lycaenidae). — B. J. J. R. Walrecht : Proterandrie bij bijengeslachten. — B. J. J. R. Walrecht : *Osmia* versus *Odynerus*. — Dr. D. Mac Gillavry : Niets nieuws onder de zon. — Dr. D. Mac Gillavry : Het plooiën der voorvleugels bij vlinders in rust.

De Bibliotheek der Nederlandsche Entomologische Vereeniging, Koloniaal Instituut, Mauritskade 62, Amsterdam (O.), is geopend op werkdagen van 9½—12 uur en van 1—4½ uur, des Zaterdags slechts van 9½—12 uur. Aanvragen om boeken richt men aan de Bibliotheek, Mauritskade, en niet aan den Bibliothecaris; voor terugzending geldt hetzelfde.

Inzenders gelieven het door hen gewenschte aantal extra-exemplaren der E. B. (iedere hoeveelheid) of overdrukken (minstens 50 stuks) tegelijk met de inzending van hun manuscript aan te vragen.

Twee nieuwe kokerjuffersoorten voor de Nederlandsche fauna.

Ons waterrijke vaderland is ook rijk aan kokerjuffers. In de nieuwe naamlijst van de Nederlandsche *Trichoptera*, op zoo verdienstelijke wijze door den heer Fischer¹⁾ samengesteld, zijn niet minder dan 153 soorten als inlandsch vermeld. En nog blijft deze lijst voor uitbreiding vatbaar. Een onderzoek naar de fauna van de bronnen en beken in de omgeving van Wageningen heeft dit weer bewezen.

Op den 2den Mei jl. werd het brongebied op het landgoed

¹⁾ Fischer, F. C. J. Verzeichnis der in den Nederlanden und dem Nachbargebiete vorkommenden Trichoptera. Tijdschr. v. Ent., Dl. 77, 1934.

de Duno onder Oosterbeek nader onderzocht. Dit punt stond reeds lang op het programma, aangezien hier door Voûte¹⁾ eenige jaren geleden de als ijstijdrelict zooveel besproken platworm *Planaria alpina* Dana, een brondier bij uitnemendheid, gevonden werd en tot op heden in ons land slechts van deze en een bron bij Beek in het Nijmeegsche bekend is gebleven. Dat in dit gebied ook entomologisch iets bijzonders te verwachten was, sprak bijna vanzelf. En inderdaad, in mijn verwachtingen ben ik niet teleurgesteld! Wel verzamelde reeds Gorter²⁾ in 1928 op deze plaats *Trichoptera*-larven, doch hij vond blijkbaar alleen *Limnophilus lunatus* Curt. in een der tusschengelegen vijvertjes (pag. 83).

Reeds mijn eerste bezoek leverde twee nieuwe *Trichoptera* voor de Nederlandsche fauna op, nl. *Tinodes assimilis* McL. en *Apatania fimbriata* Pict. Het trof mij direct, dat op de plaats, waar een kunstmatige waterval het bronwater op een kunstmatige rotspartij doet neerspatten, zich in de „Spritzzone” hiervan op de cementsteen talrijke overdekte gangen van een *Tinodes*-soort bevonden. Later trof ik ze ook op de steenen in het bovenste verbindingsbeekje tusschen twee tot boschvijvers verbrede kommen van dit brongebied aan, echter niet in de laatste afloopgeul. Helaas bleken toen alleen nog larven aanwezig; poppen noch imagines konden worden ontdekt. Een nauwkeurig onderzoek in het laboratorium te Wageningen wees spoedig uit, dat het geen larven van de eenigste als inlandsch bekende *Tinodes waeneri* L. konden zijn, zoodat toen reeds bleek, dat we met een nieuwe soort voor de fauna te doen hadden. Doch met welke, bleef nog een open vraag.

Toevallig was het mij bekend, dat bij Prof. Thienemann in Plön iemand met een onderzoek der in Duitschland voorkomende *Tinodes*-larven en -poppen werkzaam was, zoodat ik enkele larven daarheen ter determinatie opzond. Het antwoord, dat ik van Prof. Thienemann in een schrijven d.d. 28 Mei 1936 mocht ontvangen, bracht evenwel geen volkomen uitsluitsel, doch slechts een vermoeden, met de woorden: „Leider lassen sich die Larven der verschiedenen *Tinodes*-Arten nur sehr schwer oder gar nicht unterscheiden..... Ich glaube aber, es wird sich sicher um die Art *Tinodes assimilis* handeln”.

Mijn geduld moest dus nog wat op 'de proef gesteld worden, tot minstens rijpe poppen aanwezig waren. Een tweede excursie op 14 Mei gaf een bijna ongewijzigden toestand te zien. Op 6 Juni werd nogmaals een poging gewaagd, en

1) Voûte, A. D. De Nederlandsche Beektricliden en de oorzaken van haar verspreiding. Diss. Leiden 1929, Zd.-Holl. Boek- en Handelsdr., 's-Grav.

2) Gorter, F. J. Proeven over den kokerbouw van *Trichoptera*-larven. Diss. Leiden 1929, Van Doesburgh, Leiden.

met volledig succes. Niet alleen, dat er toen poppen te vinden waren, doch ook een viertal imagines konden worden buitgemaakt. De uiterst kleine, slechts 3—4 mm lange, grijs-bruine diertjes zaten tegen de natbesprenkelde cementsteen aan en werden eerst, nadat het geheel geruimen tijd aandachtig was geobserveerd, ontdekt. Later gelukte het nog een exemplaar op de nabijstaande planten te sleepen. In totaal werden zoo 3 ♂ en 1 ♀ gevangen. De determinatie wees nu onomstootelijk uit, dat we hier inderdaad met *Tinodes assimilis* McL. te doen hebben.

Betreffende haar levenswijze is *T. assimilis* een typisch broninsect. Haar larven leven op hygropetriscche plaatsen en zijn rheophile koud-stenotherme krenobionten, wat wil zeggen, dat zij aan koud stroomend bronwater zijn gebonden. Het verspreidingsgebied van deze soort ligt in Zuidwest- en West-Europa. Ze is bekend uit Portugal, Spanje, de Pyreneeën, het Centraalplateau en de Vogezen in Frankrijk, verder uit het Deutsche Rijngebied en ten slotte uit Engeland. Opmerkelijk is haar voorkomen in Duitschland, waar zij tot het Rijngebied beperkt schijnt. Ulmer¹⁾ vond haar in het Odenwald („feuchte Felswände bei Neckarsteinach, kleines Waldrinnsal hinter dem Haarlass bei Heidelberg”), Le Roi²⁾ vermeldt ze uit het Moezeldal (Thorn) en den Eifel (Bollendorf). Thienemann³⁾ vond de larven in het Sauerland „sehr häufig an einer hygropetriscchen Stelle der Fulbeckesperre”. Deze laatste vindplaats schijnt haar voor ons meest nabijgelegen standplaats te zijn. Het is zeer waarschijnlijk, dat *T. assimilis* een zuidelijk type representeert, dat zijn weg vanuit het mediterrangebied tot ons land via het Rijndal heeft gevonden. Dit is ook reeds door Thienemann⁴⁾ voor deze en enkele andere *Trichoptera*-soorten, welke zich in Duitschland tot het Rijngebied beperken, aangenomen.

De tweede nieuwe soort *Apatania fimbriata* Pict. werd eveneens aan de Dunobron gevonden. In het eerste verbindingsbeekje tusschen de twee vijvers van dit brongebied bevonden zich den 2den Mei een aantal poppen tusschen steenen en mos. Ook werden een aantal leege poppenhuidjes tusschen wat aangedreven materiaal in het beekje gevonden. De typische bouw van het poppenhuisje, alsook de structuurken-

¹⁾ Ulmer, G. Trichoptera in Süßwasserfauna, 1909, Heft 5 u. 6.

²⁾ Le Roi, O. Die Trichopteren-Fauna der Rheinprovinz. Ber. Vers. Bot. Zool. Ver. Rheinl. Westf. 1913.

³⁾ Thienemann, A. Beiträge zur Kenntnis der Westfälischen Süßwasserfauna. 4. Die Tierwelt der Bäche des Sauerlandes. 40. Jahresber. Westf. Prov. Ver. f. Wiss. u. Kunst, Münster i. W. 1911/12.

⁴⁾ Thienemann, A. *Rhyacophila laevis* Pict. eine für Deutschland neue Köcherfliege und ihre Metamorphose. Ent. Ztschr. Frankf. a. M., Jhrg. 25, 48, 1911.

merken van de poppen zelf, wees direct op *A. fimbriata*. Ter bevestiging gold een imago (♀) van deze soort, dat in het gras in de onmiddellijke omgeving van het beekje tegelijkertijd werd gevangen. De poppen bleken alleen in de verbindingbeekjes tusschen de vijvers aanwezig en niet in de eigenlijke bron zelf. Jonge larven trof ik 6 Juni ook in het laatste afloopkanaaltje aan, terwijl weer een imago (♀) in het gras daarlangs bemachtigd kon worden.

Ook dit dier is een bewoner van bronnen. Volgens Beyer¹⁾ behooren de larven tot de rheobionte koudstenotherme waterinsecten. De soort geniet in Europa een wijde verspreiding en leeft bij voorkeur montaan, wellicht mede een gevolg van haar gebonden zijn aan bronwater. Zij is in het middegebergte van Centraal-Europa algemeen verbreid en wordt in het Noorden tot in Skandinavië, in het Zuiden tot in Oostenrijk gevonden. Haar voor ons naaste vindplaats ligt in het Deutsche Rijngebied en Westfalen. Thienemann (1911/12 l.c.) vond ze „häufig in Quellen und Rinnsalen des Sauerlandes. Auch in den Baumbergen“, uit welk laatste heuvelland ze ook door Beyer (l.c.) wordt gemeld. Ook voor deze soort kunnen we aannemen, dat ze via het Rijndal vanuit Deutschland tot hier is doorgedrongen.

Als typische broninsecten stellen zoowel *Tinodes assimilis* als *Apatania fimbriata* voor haar ontwikkeling koud stroomend bronwater in steenachtigen bodem als eisch. Voor beide soorten is tevens de nabijheid van den Rijn van historisch-geographische beteekenis. Haar voorkomen in ons land kan dus als een bijzonderheid aangemerkt worden. Het moet als een toevalligheid worden beschouwd, dat zij in het brongebied van de Duno nog al haar voorwaarden vervuld vinden. Laten we hopen, dat deze hier nog lang vervuld mogen blijven!

Wageningen, Juni 1936.

D. C. GEIJSKES.

A new food-plant of *Papilio machaon* L.

(with 1 figure)

My house is surrounded by fir-wood; a part of this wood has been cleared for laying out my garden. During my first summer there I was surprised at seeing so many specimens of *Papilio machaon* fly about in the newly laid-out garden. This conspicuous butterfly is otherwise far from common in the neighbourhood of my home. The caterpillar, in the Netherlands, lives mainly on the much grown *Daucus Carota*, to a lesser extent on *Foeniculum vulgare*. The latter hardly occurs in the surroundings; *Daucus Carota* is grown more

¹⁾ Beyer, H. Die Tierwelt der Quellen und Bäche des Baumbergegebietes. Abh. Westf. Prov. Mus. f. Naturk. 3. Jhrf. 1932.